

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Izšla je oktobrska številka mesečnika „Svoboda“, ki v celoti obravnava problem krivičnega koroškega plebiscita leta 1920, kakor tudi vsa vprašanja, ki so v zvezi z 10. oktobrom.

LETNIK V

DUNAJ, V SOBOTO, 7. X. 1950

ŠTEV. 75 (347)

Nevarna politična igra

Okrog letošnjega 10. oktobra se razvija že dolge mesece nevarna politična igra. Datum, ki je pred 30 leti mogel samo potrditi, da se je godilo nad slovenskim ljudstvom na Koroškem že desetletja pred tem načrtno in dobro premišljeno nasilje, dan, ki je pred vsem svetom razkril, do kake mere je sistematično raznarodovanje koroških Slovencev že obrodilo svoje škodljive sadove, ta datum je postal letos nekako osišče, okrog katerega se kakor vrtiljak suče dobršen del dnevnega dogajanja na Koroškem. Zanimivo je opazovati kaj vse se je dosedaj že znašlo v tem čudnem vrtincu.

Koroška deželna vlada, ki se je še pred tremi leti zavedala, da pomeni proslavljanje 10. oktobra žalitev slovenskega ljudstva, in je na predlog takratnega deželnega glavarja soglasno sklenila „naj se 10. oktober kot koroški deželni praznik nič več ne praznuje“, očitno ne čuti več potrebe, „da pride drugemu koroškemu narodnemu delu kar mogoče daleč nasproti.“ Izgleda, da si sedanji deželni glavar ne dela skrbi, če „se Slovincem vedno znova odpirajo stare rane.“

Po lakem preobratu je jasno, da je našel predlog za uzakonitev praznovanja 10. oktobra navdušen odmev posebno pri neonacistih in najradikalnejših šovinistih v koroškem deželnem zboru. To je ravno znamenje, kako nestrpno so čakali trenutka, da se končno uresničijo njihove sanje, ko bodo lahko v okviru uradnih deželnih in državnih proslav razpihovali šovinistično nestrpnost, sejali in poglabljali sovraštvo med slovenskim in avstrijskim prebivalstvom ter tako izpodkopavali in zavirali napore demokratičnih sil, ki se prizadevajo da bi prišlo v deželi do pomiritve med obema narodoma in na podlagi enakopravnih odnosov do prijateljskega sožitja in plodonosnega sodelovanja v korist gospodarskega in kulturnega napredka pravnako slovenskega kakor avstrijskega ljudstva.

V takih okoliščinah niti ni čudno, če se za hrbtom merodajnih uradnih ljudi zopet plazijo na dan sence iz temne preteklosti. Demokratični javnosti ne bi smelo biti vse eno, da se pojavljajo na politični pozornici ob strani predstavnikov države in dežele zopet elementi kakor je bivši vodja Hitlerjeve špijonaže in visoki nacistični funkcionar Steinacher. Morala bi se zamisliti ob dejstvu, da se smejo kriminalni ljudje zopet povzdigovali v junake in patriote. Pozorno bi morala prisluhniti ko se bivši minister in krmir deželne politike drzne uvrščati vojnega zločinca Maier-Kaibitscha med zaslužne „borce za svobodno domovino“, čeprav ga je avstrijsko ljudsko sodišče obsodilo na do smrti no ječo, ker se je v dneh veleizdajalskega in protidržavnega rovarjenja nacistične pete kolone znašel v vrstah sovražnikov avstrijske države, ter pozneje kot SS-Standartenführer zagrešil nad koroškimi Slovinci krvave zločine.

V obdobju zadnjih 30 let se je na Koroškem zgodilo marsikaj, o čemer bi moral temeljito razmisliti vsak demokrat. Že samo dejstvo, da so bili vsa leta nosilci desetooktobrske miselnosti predvsem ljudje, ki so se ob prvi priliki izkazali kot gro-

Izkoriščanje položaja sovjetskih oblasti v Avstriji

Seja Zavezniškega kontrolnega sveta za Avstrijo dne 29. septembra t. l. je potekala v medsebojnem obtoževanju med sovjetskimi in zapadnimi predstavniki, kdo je odgovoren za kršitev in vmešavanje v notranje zadeve Avstrije.

Ameriški visoki komisar Keys je obtožil sovjetske zasedbene oblasti, da so podpirale demonstrante v Avstriji in ovirale avstrijsko vlado, da bi obdržala red v državi. Keys je izjavil, da so sovjetske oblasti navzlic odredbam avstrijske policije prevažale demonstrante v vojaških kamionih, a sovjetsko mestno poveljstvo je prepovedalo avstrijski policiji v sovjetskem sektorju na Dunaju odhajati izven meja svojega sektorja. Naglasil je, da bo o tem ravnanju sovjetskih zasedbenih oblasti obvestil svojo vlado.

Keysove navedbe sta podprla britanski in francoski predstavnik, ki

sta tudi izjavila, da bosta svojim vladam poročala o kršitvi zavezniške pogodbe o Avstriji.

Sovjetski predstavnik Željtoč je zavrnil te obtožbe kot obrekovanja in naglasil, da so avstrijski delavci stavkali zaradi poslabšanja življenjskih pogojev sredi izvajanja Marshallovega načrta. Zahteval je ostre ukrepe avstrijske vlade proti povišanju cen življenjskim potrebščinam in drugemu blagu. Ta zahteva sovjetskega predstavnika ni bila sprejeta.

Sovjetski predstavnik je ponovno sprožil vprašanje učbenikov na avstrijskih šolah. Zahteval je, naj avstrijsko prosvetno ministrstvo izda nove učbenike za srednje šole. Željtoč je dejal, da se v avstrijskih šolah še vedno uče iz knjig, ki so izšle za Hitlerja. Tudi o tem vprašanju se niso sporazumeli.

Belgiji grozi inflacija

Bivši belgijski minister Henri Spaak je podal glavnemu svetu socialistične stranke poročilo, v katerem pravi med drugim, da ne verjame v morebitni novi svetovni sporad. V zunanje-političnem delu poročila poudarja potrebo, da je treba omejiti suverenost držav in odpraviti pravico veta. Glede Nemčije je Spaak izjavil, da jo je sicer treba sprejeti v skupno obrambo Zpadne Evrope, kljub temu pa da je še pre zgodaj, da bi govorili o njeni ponovni oborožitvi. Po njegovem mnenju bi bilo treba najprej sploh določiti o b r a m b o organizacijo Evrope, v katero bi se Nemci vključili samo kot sestavni del, ne pa kot član s svojo lastno vojsko.

V zvezi s položajem v Belgiji je Spaak dejal, da grozi Belgiji inflacija, zato pa bi bilo zdaj potrebno, da bi bila na krmilu močna vlada, ki bi uživala zaupanje med ljudstvom.

Kakor znano je socialistična

barji svobode in kot eksponenti fašističnega nasilstva, zgovorno dokazuje, da je bilo tudi izhodišče te miselnosti, 10. oktober 1920, postavljeno na nedemokratičnih osnovah. Prav tako ga koroški Slovenci upravičeno smatramo za krivico, ki ne more biti podlaga za reševanje sosedstvenih odnosov med slovenskim in avstrijskim narodom.

Zgodovinski razvoj 25 let je nazorno pokazal sadove, do katerih je privedlo razplamtevanje šovinističnih strasti, ki so se oplajale iz gojitve plebiscitne miselnosti. Pokazala pa se je tudi skrajno škodljiva vloga koroške uradne politike, ki je vsa ta leta dajala štafažo šovinističnim proslavam 10. oktobra. Vse kar je sledilo po letu 1938 do zloma fašizma, je bilo v veliki meri posledica take politike.

Predstavniki današnje uradne politike, predvsem pa vsa demokratična javnost, ki jim je zaupala vod-

stranka Belgije v opoziciji proti sedanji vladi in se je njen glavni svet šele pred kratkim ponovno izrekel proti načrtu vlade, ki hoče podaljšati obvezno vojaško službo na dve leti.

Stavka na Finskem

Finsko državo je zadel val stavk. Sindikalna zveza se je začela pogajati s sindikatom kovinarjev zaradi nameravane stavke uslužbencev električnih central. Če bodo ti začeli stavkati bo paralizirana vsa industrija. Kovinarji sami stavkajo že nad mesec dni in nobenega znamenja ni, da bi se bližal konec stavke. Delavci so odklonili posredovanje vlade in odobrili nadaljevanje stavke.

Stavka delavcev lesne industrije traja tudi že nad en mesec. Verjet-

stvo dežele, se bi morala zavedati vseh zlih posledic, ki lahko znova nastanejo s tem, da po tridesetih letih prevzamejo celo oficijelno vodstvo proslav, ki so v vsej zgodovini služile samo kalitvi miru v deželi in pripravljale pogoje za nebrzdano divjanje fašizma, ki ni prizadelo samo koroških Slovencev temveč pahnilo v prepad tudi Avstrijo z rezultatom, da ji še danes sedijo na vratu žiliri okupatorske velesile in ji jemljejo možnost svobodnega dihanja.

Na Koroškem so bili takrat prav Steinacher, Maier-Kaibitsch in cela vrsta njihovih „Abwehrkämpferjev“ tisti, ki so pripravljali nesrečo, ne samo slovenskemu temveč tudi avstrijskemu ljudstvu. Ti nosilci šovinistične desetooktobrske miselnosti in fašistič. nasilja so končno doživeli svoj brodolom z zmago demokratičnih sil, v katere se je vključilo tudi slovensko ljudstvo na Koroškem, ki je v oboroženi partizanski borbi pro-

8. oktobra nov vozni red

Dne 8. oktobra bo stopil v veljavo novi zimski vozni red za železnice. Kakor javlja generalna direkcija zveznih železnic, bo ostal vozni red mednarodnih zvez brzovlakov v splošnem nespremenjen.

Lord Henderson bo obiskal Avstrijo

Britanski državni podtajnik Lord Henderson bo dne 11. oktobra prišel na obisk v Avstrijo, kjer se bo mudil en teden. Obiskal bo zveznega predsednika dr. Rennerja, kancelerja dr. h. c. Figla, vicekanclerja dr. Schärfa in dunajskega župana Körnerja. V soboto 14. oktobra pa bo prišel v Celovec, kjer bo imel priložnost, da se bo sestel s člani koroške in štajerske deželne vlade.

Španije nočejo sprejeti v Atlantski pakt

Atlantski svet pri zasedanju v New Yorku ni hotel sprejeti Španije v Atlantski pakt. V obveščenih krogih pravijo, da bo Atlantski svet glede na to, da je na dnevnem redu Generalne skupščine razprava o sprejemu Francove Španije v Združene narode, verjetno ponovno proizil to vprašanje.

Buenos Aires. — V veliki tovarni mesnih izdelkov v Rosariu je izbruhnil požar med katerim je zgorelo nad 2500 glav živine. Gasilci so pogasili požar šele po deveturnem naporem delu.

no bodo tudi odklonili kompromisni predlog vlade. Tudi delavci konservne industrije grozijo, da bodo začeli s stavko. S prekinitvijo dela grozijo tudi delavci usnjarske industrije in gumijastih izdelkov.

Zaradi krize, ki je nastala zaradi stavk, je minister za notranje zadeve Lauri Rikonen podal ostavko. Stavka delavcev kovinarjev namreč ovira pošiljanje reparacij v Sovjetsko zvezo. Rikonena je zamenjal Johannes Virolainen, član agrarne stranke, ki je sedaj na oblasti.

ti fašizmu hkrati izvedlo za ves svet vidno in slšno svoj pravi, z življenji in krvjo podkrepljeni plebiscit in glasno izpovedalo, da odklanja vsako zatiranje in nasilje in da se smatra kot živ del vsega slovenskega naroda, ne glede na to, kje politika interesnih sfer in protidemokratičnih blokov reši papirnate meje.

Koroški Slovenci smo plebiscitne proslave vedno smatrali za surovo žalitev naših nacionalnih čustev, saj so bile v zadnji konsekvenci vedno naperjene v nadaljne okrnjevanje osnovnih demokratičnih pravic slovenskega ljudstva. Za take jih smatramo in jih bomo smatrali vedno, ne glede na to, da jih bodo novi arazerji skužali morda odeti v navidezno lepe besede o dobrem sožitju, pomiritvi in prijateljskem sosedstvu. Ni namreč mogoče verovati v iskrenost tistega, ki eno roko ponuja v spravo, drugo pa krči v pest in z njo udarja v obraz.

Na naši zemlji hočemo biti čvrsti in trdni

Še nekaj besed o festivalu v Guštanju

Mežiška dolina, del nekdanje Koroške, je tudi po drugi svetovni vojni pripadla k novi svobodni domovini Jugoslaviji. Kljub neštetim žrtvam za svobodo in združitev vseh Slovencev je po pariški kupčiji ostal pretežni del slovenske koroške zemlje — Podjuna, Rož in Zilja — v mejah tujega gospodarstva. Vse kakor pa je krilatica „Kärnten frei und ungeteilt“ netočna, ker je nekdanja Koroška deljena in sicer Mežiška dolina k Jugoslaviji in Kanalska dolina k Italiji.

Koroški Slovenci v mejah Avstrije smo postali zamejski Slovenci, a kljub temu živ del celotnega slovenskega naroda. Globoko pa se zavedamo, da hočemo biti na zemlji, na kateri narod naš dokazuje hrani, dokazuje tisočletnega obstoja, čvrsti in trdni, da lahko odgovorimo na vprašanja pokojnega velikega poeta Župančiča, ki pravi „Bož rod, ki bivaš tod, v duši čvrst?“ s krepkim „da“ in sicer takšni, kakoršne nas želijo videti vsi tisti, ki z največjo pozornostjo spremljajo našo težko a pravično borbo za kulturni in gospodarski razvoj slovenstva v zamejstvu. Čeprav odrezani od svojega matičnega naroda, smo njegov sestavni del in kulturna rast slovenskega naroda, tako po duhovni vrednosti kakor po stopnji razvoja, je nedeljiva. Naše narodno in kulturno življenje pa je odvisno od zdravega soka, ki se pretaka od matičnega debela do skrajnih vej in veje slovenskega življa za mejo in uspevali bomo le, dokler se ne odtrgamo od tega svojega debela. Z medsebojno povezavo pa se bomo krepili in si vlivali volje in poguma za nove napore.

Zaradi tega je bilo pomembno, da smo se udeležili odlično prirejenega in uspelega V. koroškega festivala v Guštanju. Ta nepozabni dan, 24. september 1950, je ponovno spet razpršil morebitno kje se pojavljajoče malodušje in še bolj živo se zavedamo svojega poslanstva, namreč da širimo slovensko besedo in kulturo v zadnje koroško slovensko vas, da bomo s svojim kulturnim delom nadaljevali s podvojenimi silami v bodočnosti in to kljub neštetim in srditim napadom s strani sovražnikov z leve ali desne, ki ovirajo vsak naš napredek.

Ljudi na festivalu v Guštanju je bilo na tisoče. Kakor potoki je vrelo z vseh strani na pozorišče letne-

ga gledališča. Živahno pritrjevanje govornikom je pokazalo neomajeno prepričanje, da pomenijo današnji napori jutrišnjo zmago.

In zares, kdor je poznal Mežiško dolino in Guštanj pred petimi leti in si te kraje ogleda danes, bo strmel nad ogromno razliko med prej in sedaj in se ne more načuditi hitremu razvoju. Ogromen napredek opaziš v jeklarni na Ravnah. In zgradili so vrsto novih poslopij, kolonijo zase, ter v nekdanjem Thurnovem gradu je popolna gimnazija, na kateri se vzgaja 650 dijakov. Gradijo pa novo gimnazijsko poslopje, ki ga bodo, kakor upajo, spravili že pred zimo pod streho. Poleg tega pa imajo v Mežiški dolini še tri nižje gimnazije v Prevaljah, Mežici in Črni, povsod s tremi oddelki in okoli 100 dijaki.

V Dravogradu obratuje velika dravska elektrarna, ki je bila, kolikor so jo Nemci dogradili, leta 1945 do jezua popolnoma uničena.

Novo živahno gospodarsko življenje se razvija in širi po naseljih

v Mežiški dolini, napredek in razmah opaziš na vsak korak.

Ogledali smo si tudi lepo urejeno gospodarsko razstavo. Zanimiva je bila razstava narodnoosvobodilne borbe. Zgodovinska sekcija je bila bogata izvornih listin in dokumentov. Tudi razstava kulturno prosvetne dejavnosti je vzbujala vsestransko zanimanje, posebno rokopis še ne objavljenega dela „Kanjuh“ pokojnega Prežihovega Vornanca — Lovrota Kuharja. Razstavo pa so poživela še dela ljudskih talentov-slikarjev.

Z mnogimi znanci, ki jih poznamo iz prejšnje dobe in z drugimi, s katerimi smo se imeli priložnost seznaniti, smo govorili. Vsi so izražali razumevanje in zadovoljstvo do novega reda, dela in ustvarjanja, ki je pogoj gmotnega napredka in kulturnega dviga. To je zahteval vsak, bodisi kmet, delavec ali nameščeneec.

Uspeli festival v Guštanju bo tudi nas vzpodbujal k novim storitvam in ustvaritvam.

Zamotan položaj v Libiji

komisar Združenih narodov za proti temu poročilo v glavni skupščini.

Libijo Adrian Pelt je izjavil, da bivša italijanska kolonija Libija letos ne bo dobila ne dobre uprave niti ne uspešne finančne ureditve, in to prav v času, ko bo postala neodvisna. V svojem prvem poročilu Glavni skupščini je Pelt predlagal, naj proučijo potrebo finančne pomoči, ki bi jo bilo treba nuditi Libiji. Nato pa govori o težkočah, v katerih se nahaja bivša italijanska kolonija. Dober milijon prebivalcev nima niti enega zdravnika — domačina.

Nadalje je Pelt zahteval, naj se italijanska manjšina v Libiji, ki šteje okoli 45 tisoč ljudi, ne udeležuje političnega življenja v sedanjih prehodni dobi. Italijani naj bi skušali doseči razumevanje in sporazum samo na upravnem, gospodarskem in finančnem, kulturnem in verskem področju, ker si Libijci ne želijo Italijanov v ustavodajni skupščini.

Medtem pa pravi Jakob Martina, Italijan, ki zastopa italijansko manjšino v svetu Združenih narodov za Libijo, da se bo uprl in protestiral

Poročilo pa tudi dokazuje, da obstoja razlika med stališči predstavnika Pakistana v Svetu za Libijo na eni strani in angleškim ter francoskim predstavnikom ter komisarjem Peltom na drugi strani. Pakistanski predstavnik namreč trdi, da se morata komisar in upravne oblasti ravnati po navodilih posvetovalne komisije. Nadalje Pakistanski zastopnik obtožuje Angleže, da slabo upravljajo Tripolitanijsko in da niso podprli predloga za neodvisnost.

Komisar Pelt trdi v svojem poročilu, da so prebivalci Cirenaike in Fezana za libijsko konfederacijo, medtem ko so nekateri politični voditelji v Tripolitanijski protiparitetnemu predstavništvu v ljudski skupščini.

Novo tvornico akumulatorjev bodo začeli graditi pri Skradinu v Dalmaciji. To bo druga tovarna akumulatorjev v Jugoslaviji za „Munjo“ v Zagrebu.

Kratke vesti iz Jugoslavije

Niš, mesto v Srbiji, ki je bilo med vojno skoro popolnoma porušeno, se razvija v eno najpomembnejših središč Srbije. Poleg stanovanjskih hiš so do sedaj sezidali 105 novih gospodarskih poslopij.

V Slavoniji, v vasi Sirači pri Osijeku so postavili temelje za novo tovarno platno.

Preko 9 milijonov kg morskih rib so letos nalovili ob dalmatinski obali.

Med FLRJ in Zapadno Nemčijo je bil podpisan trgovinski sporazum. Zapadna Nemčija bo dobavljala Jugoslaviji investicijsko opremo v vrednosti 148 milijonov zapadnonemških mark. Jugoslavija pa bo dobavljala Nemčiji kmetijske pridelke, rude, kovine in les.

Gospodarska delegacija iz Mehike je prispela v Beograd, da bo proučevala možnosti za razširitev trgovinske izmenjave med FLRJ in Mehiko.

Ameriški senatorji, ki so na potovanju v Evropi, so obiskali Jugoslavijo. V prvih dneh so obiskali kmečko delovno zadrugo „Janko Čmelik“ v Stari Pazovi.

Prvi elektromotor za pogon tramvajskih voz so izdelali v Beogradu. Ima moč 55 kilovatov in ga bodo uporabljali tudi za trolejbus in za manjše električne lokomotive. Prihodnje leto bodo začeli s serijsko izdelavo.

Nove poljedelske stroje razstavljajo na zagrebškem velesejmu. Industrija strojev v Rakovici razstavlja nove traktorje, tovarna iz Osijeka stroje za sajenje in izkopavanje krompirja, slamoreznice, nove stiskalnice za grozdje itd.

Delegacija španskih republikancev je prispela v Jugoslavijo na povabilo Združenja jugoslovanskih prostovoljcev španske državljanske vojne. Obiskali bodo različne kraje.

Bogata nahajališča kaolina so odkrili v Makedoniji. Prve surovine s teh ležišč že uporabljajo v velikem kombinatu, ki so ga zgradili pri Veslesu, kjer bodo proizvajali razne vrste porcelana.

Letni izvoz vina iz Jugoslavije doseže 2000 vagonov, to je 1100 vagonov več kot pred vojno. Na raznih svetovnih trgih vzbuja jugoslovansko vino veliko pozornost.

Največja solarna v Jugoslaviji je v Ulcinju. Razprostira se na prostoru, ki meri nad 4800 ha. Solarna ima za kroženje slane vode električne črpalke, za prenos soli pa uporabljajo dvigala na električni pogon.

lep dokaz in ugoden barometer za ocenjevanje domovinske ljubezni našega človeka.

V Zagrebu gre proti koncu mednarodni velesejmu, ki vzbuja letos še večje zanimanje kot prejšnja leta. Mnogo je kupcev in obiskovalcev tudi iz inozemstva. Ta velika revija naše gospodarske proizvodnje in ustvarjalne samostojnosti nam vlija mnogo vere in poguma za nadaljnje delo.

Kakor vidiš, dragi Vestnik, je novic pri nas vedno dosti. Presneto moram izbirati, da Ti v teh nekaj vrsticah, kar mi jih daš na razpolago, stisnem vsaj najboljvažne. Seveda pa bi moral pisati še o mnogem. Tega se sam prav dobro zavedam, toda — to bo prišlo na vrsto tedaj, kadar mi ne boš očital, da sem prevelika klepetulja in da ne znam nobene stvari na kratko povedati.

Vidiš, pri tolikih domačih dogodkih ne utegnem mnogo misliti niti na Korejo niti na zasedanje Združenih narodov. K zasedanju Združenih narodov bi povedal samo eno željo, ki jo nosijo globoko v srcu vsi poštene ljudje na svetu — in ki se glasi: da bi vsi „veliki“ prenehali vsiljevati „malim“ svoj „mir“ z vojno!

Lep pozdrav!

France Vičan

Dragi Slovenski vestnik!

Danes pa začnem kar s Koroško, kajpak, s tistim delom Slovenske Koroške, ki je imel to srečo, da je doživel svoje osvobođenje in svoj prepород v Jugoslaviji. Ta del Koroške prireja vsako leto svoje praznične dni z imenom „koroški festival“. V nedeljo 24. septembra se je končal že peti festival naših Korošcev, ki je bil letos v Guštanju.

V prijaznem Guštanju so v ta namen odprli bogato gospodarsko razstavo, ki kaže napredek industrije, obrti in kmetijstva v tem delu Koroške. Priredili pa so tudi razstavo dokumentov in spominov iz osvobodilne borbe. Ta razstava pomeni začetek muzeja, ki si je v zadnjem času nabral mnogo dragocenega zgodovinskega gradiva. Uvod v festival je bil kulturni teden, v katerem so razna društva nastopala z dramskimi predstavami. Največ zanimanja je doživela „Miklova Zala“ na prostem v gledališču v Ravnah. Višek festivala v nedeljo pa je privabil velike množice od blizu in daleč. Navzočnost množic je potrdila staro resnico, da so težnje in želje koroških Slovencev stvar vsega slovenskega naroda.

Ker sem že pri proslavah, nikakor ne smem mimo obletnice, ki so

Pismo iz

JUGOSLAVIJE

jih zadnje tedne praznovali bivši borci prvih slovenskih partizanskih brigad — Tomšičeve, Gubčeve, Cankarjeve in Kosovelove brigade. Osem let mineva letos od njih ustanovitve, osem velikih, resnično zgodovinskih let. Borci teh prvih slovenskih partizanskih brigad so, kolikor niso umrli slavne smrti, še danes med najzvestejšimi poborniki napredka in razcveta naše domovine. Bolj ko stopajo v zgodovino nepozabna leta njih ustanovitve, tem bolj živo jim bomo vsako leto izrekli zahvalo in priznanje za njihovo veliko delo nacionalnega in socialnega osvobođenja!

Borbeno ljudstvo Slovenskega Primorja je istočasno proslavilo tretjo obletnico svoje priključitve k Jugoslaviji. Glavna proslava je bila v Solkanu pri Novi Gorici, kjer je bil lep kulturni festival. Slovesnosti se je udeležil tudi podpredsednik Prezidija Ljudske skupščine Slove-

nije, predsednik Ljudske prosvete Slovenije in predsednik Društva slovenskih književnikov pisatelj in borec France Bevk, ki je 17. septembra praznoval šestdesetletnico življenja in hkrati jubilej bogatega pisateljskega dela. Pisatelju Franceu Bevku, ki dobro pozna borbo primorskih Slovencev, je usoda Slovenske Koroške še posebno pri srcu, saj je kot borec na čelu zatiranega ljudstva globoko občutil in doživel tragično razkosanost slovenskega naroda.

Gotovo Te bo zanimal uspeh ljudskega posojila. Čisto na kratko! Razpisanega je bilo za 3 milijarde din, naši ljudje pa so vpisali 5 milijard in približno 500 milijonov dinarjev, tako da je moralo biti zaključeno vpisovanje dva dni pred rokom. Kmetje so v posameznih republikah vpisali trikrat in štirikrat večje zneske kot leta 1948. Uspeh drugega ljudskega posojila je

PRVA CIGARETA

OSKAR HUDALES:

Ko sem bil kakih šest let star, smo živeli že v materini rojstni vasi v soških hribih. Mnogih dogodkov se že spominjam iz tega časa. Najbolj pa mi je v spominu moja prva cigareta, ki sem jo tedaj pokadil.

Da, pomislite, kakšen junak sem bil. Še ne šest let mi je bilo in že sem se poizkusil s cigareto. Kako mi je bilo pri tem? Že kar od kraja naj povem, da nič dobro. Kadar se spomnim tega dogodka, ne mislim nanj niti s ponosom, niti z zadovoljstvom in mi je zaradi tiste nesrečne cigarete še danes hudo žal. Takole je potekel ta zgodovinski dogodek mojega življenja:

Bilo je poleti. Še danes prav dobro vem, da je bil lep sončen dan in da se je videlo daleč nekam v Furlanijo. Doma so imeli obisk. Kdo je bil, tega se ne morem več spomniti. Vem pa prav dobro, da mi je ta obisk podaril krajcar. Bil je krajcar še nov in se je svetil kakor bi bil zlat, čeprav je bil le iz bakra. Krajcar mi je takrat pomenil celo premoženje. Za krajcar sem si lahko kupil lepo zapečeno zemljo, tako, ki je hrustnila, kadar sem ugriznil vanjo. Lahko pa sem si za krajcar kupil tudi bonbonov. Mnogo jih sicer ni bilo za takle bakren novčič, a kar lepo sem se lahko posladkal z njimi.

Tiščal sem svetli krajcar v žepu in jo mahnil proti trgovini. Zdelo se mi je, da že od daleč voham sveže pečene zemlje. Pod gričem za cerkvijo sem srečal Petra. Bil je moj prijatelj, čeprav je bil nekaj let starejši. Nakrivil je kapo globoko na desno uho in tiho požvižgaval. Peter mi je bil vsež ne samo zaradi kape in imenitnega zvižganja. Znal je mnogo drugih umetnosti, ki meni še niso šle tako od rok kot njemu. Tišlega dne pa se mi je vseeno zdelo, da sem imenitnejši od njega.

„Kam greš?“ je vprašal Peter.

Nisem mu odgovoril. Zmagoslavno sem se nasmejal in potegnil pest iz žepa. Razklenil sem jo Petru tik pod nosom. Krajcar na moji dlani se je zasvetil v vsem svojem bakrenem sijaju.

„Fiu-u-u-u,“ je zažvižgal Peter in pomežiknil z levim očesom. „Kaj boš kupil?“

„Ne vem že,“ sem dejal. „Zemljo ali bonbone.“

Peter se je namrdnil in potisnil kapo v zatilnik. Obe roki je vtaknil v žep in dejal zviška:

„Saj si vendar fant, ne pa kakšen paglavec, ki še ne hodi v šolo. Jaz bi si kupil cigarete. Sicer pa naredi kar hočeš.“

Zaprlo mi je sapo. Cigarete? Cigarete so imenitna reč. Kupujejo si jih odrasli ljudje. Kdor kupuje cigarete, ni več smrkavec, je že odrasel človek, ki ga vsakdo spoštuje.

Tisti hip sem se spomnil očeta, ki je bil zame najbolj uvaževan človek na svetu. Kadil je kot Turek. Strašno imeniten se mi je zdel, kadar je po kosilu vtaknil cigareto v usta in se mu je izpod brk potegnil cel oblak dima. Nad vse možat je bil v takih trenutkih. Včasih me je ob takih prilikah kar jezilo, da sem še tako mlad in smrkav, da niti cigarete ne morem in ne smem kaditi. Petrov predlog se mi je zdel pаметen. Pa res! Čemu ne bi enkrat kupil cigaret in ne bi bil prav tako velik in možat, kakor je bil moj oče in drugi možki, ki se jim je neprestano kadilo iz ust.

„Ali ti tudi kadiš?“ sem vprašal Petra. Peter je naredil šobo, pomaknil kapo zopet na uho ter važno in počasi prikimal. Torej Peter kadi. Zakaž ne bi tudi jaz?

„Pojdi,“ sem ga povabil. „Greva v trafiko.“

Spremljal me je do trgovine, kjer so imeli tudi trafiko. Na pragu se je

ustavil in ni hotel z menoj v prodajalno. Tisti hip je tudi meni postalo nekam tesno pri srcu, kajti spomnil sem se, da bi me prodajalka, ki je bila dobra znanka mojih staršev, utegnila zatožiti, da sem kupoval cigarete. Bilo pa me je sram, da bi to skrivno misel razodel Petru. Tolažil sem se, da se bom že kaj primernega zlagal, če me bodo izpraševali, čemu cigarete.

Kar odleglo mi je, ko sem ob vstopu v prodajalno ugledal v njej prodajalkino hčerko, kakih šestnajst let staro dekle. Ne, te se pa ne bom bal! Izvlekel sem krajcar, ga bahato položil na plico in rekel korajžno:

„Cigaret mi daj!“

Dekle se je nasmehnilo in me vprašalo:

„Ali za sebe kupuješ?“

Prikimal sem, ona pa je vprašala še enkrat:

„No, kakšne naj ti pa dam? Najbolje bo, če vzameš take, kot jih kadi tvoj oče in katerih dobiš za krajcar največ. Dve ti dam zanj.“

Nisem imel kaj pripomniti, saj se mi je strašno dobro zdelo, ker je dekle govorilo z menoj kakor z odraslim človekom. Posebno mi je laškalo, ker mi je priporočila prav take cigarete, kakor jih je kadil moj oče. Spravila je blesteči krajcar in mi dala zanj dve tanki cigareti najslabše vrste. Napolnjeni sta bili s črnim tobakom, vedel sem, da jim odrasli pravijo „ungariši“. Vlaknil sem ju v žep in stopil na plano. Peter me je še vedno čakal. Slišal je najin pogovor, zato ni niti spraševal če imam cigarete.

„Kar z menoj pojdi,“ je rekel, „za mežnarjevo hišo bova kadila.“

Mladi Ilija

Venceslav Winkler:

Stopal je od šotora do šotora. Dotikal se je rjavozelenege platna, trepljal po njem in nerazločno popelval. Zdaj pa zdaj si je popravil posodo za pasom in zadržal žlico, ki mu je silila iz žepa. Zadnje čase je nekoliko zagorel. Čokat in debe-loglav je iskal med ljudmi znane obraze. Včasih je nenadoma obstal in prisluhnil. Usta so se mu razlezla v prijeten nasmeh.

„Kaj pa je danes, Ilija?“

„Danes pa streljajo,“ je dejal skrivnostno. „Nemara bodo kmalu tu.“

Ves dan je bobnelo od Velebita. Nekje nad Jablanico so se spopadli Lahi in partizani. Čulo se je od-

J. Š A Š E L J :

Zadnji medvedi v Ljubelju

Pred kakimi sto leti so se potikali po dolih in kotih osojnih Karavank medvedi in volčje. Pastirji tedaj niso bili slabotni dečki, ampak odrasli možje, ki so v potrebi svojo čredo tudi pogumno branili; spremljali so jih veliki psi s grebenico na vratu, da jih volk ni mogel raniti. Lovili so to zverino v škripce, privezane na težke klade pa tudi v jame, pokrite z vejevjem in listjem, da udrtine od zunaj ni bilo opaziti.

Taka jama v Ljubelju se še danes imenuje Volčja jama. Ko so jo skupali in skrbno pokrili, so to okoličanom razglasili; iz Borovljan pa je prišla neka ženska, ki razglašala ni slišala, črnice nabirat in je zdrknila v globočino. Kmalu prikoca medved in telebne pri nasprotnem koncu noter! Ženski je groza stisnila grlo, v duhu je klicala vse svetnike na pomoč in šklepetala z zobmi, v nasprotnem vogalu pa se je tudi medved ves prestrašen stisnil in čakal, kaj bo. Ko so prišli ljudje gledat, so takoj uvideli, da morajo najprej žensko rešiti, preden bi medveda razdražili. Vrgli so ji vrvi, da bi jo potegnili ven. Komaj pa so jo malo privzdignili, priskoči medved in jo prime za krilo, ne da bi ji kaj hudega storil; tudi pri drugem in tretjem poskusu stori medved isto — menda je tudi hotel, da bi ga izvlekl! Ženska je prišla toliko k sebi, da je zapazila, da se ji medved samo za krilo obeša, zato je odpela krilo in zdrknila ven, ko so jo sled-

daljeno brnenje letal. Kdor je stopil ponoči na gornjem koncu taborišča iz šotora, je ugledal na Velebitu kresove. Partizani so sporočali domačim na otokih, da so živi in zdravi. Ilija je verjel, da je med njimi tudi oče.

„Pa kaj bi oče tu pri nas?“

„Rekel je, da pride za mano.“

„Aha!“

Ljudje so se spogledali in bilo jim je težko.

Ilija pa je ravnodušno ponavljal:

„Pet dni sva bila brez hrane. Kamor sva se obrnila, povsod drr! Zapele so strojnice in sva morala nazaj. Sreballa sva vodo z vejic. Zvečila sva koreninice. Potem nama je

Na strmem travniku za mežnarjajo sem izvlekel obe cigareti. Peter pa je potegnil iz žepa škatljico vžigalic. Nekako strah me je bilo. Najraje bi ne kadil. Pokesal sem se, da sem sploh kupil ti neumni cigareti in imelo me je, da bi ju zapodil v travo, a sem se sramoval. Nisem hotel, da bi me Peter podcenjeval. Naj ve, da sem lahko prav tako možat kot on.

Dal sem mu cigareto. Potem sem še svojo prelomil na polovico, jo pol odstopil Petru, drugo polovico pa mi je Peter našgal. Gledal sem ga, kako je kadil. Posebno imenitno se mi je zdelo, ker se mu je tu in tam pokadilo tudi iz nosa. Nisem hotel zaostajati za njim. Junaško sem vlekel svojo polovico ter vsem oponašal Petra. Prvi hip se mi je kar dobro zdelo, ker nisem prav nič zaostajal za njim, a moje veselje ni dolgo trajalo. Srce mi je začelo razbijati kakor kladivo, v želodcu pa mi je legel kaj čuden, neprijeten, dotlej neznan in grd občutek. V glavi se mi je zavrtelo. Vstal sem, toda noge me niso nikamor nesle. Ves svet je kakor nor zaplesal okrog mene. Petra sem vi- (Nadaljevanje na 4. strani)

bilo dovolj. Hotela sva preteči zeleno jaso, kjer so naju že dvakrat prepodili. Ko sva bila že skoraj v hosti, so naju Lahi obkolili. Mene so porinili na pot, očetu pa so zavezali roke in ga odpeljali. Takrat je zaklical, da pride za mano, da bo ostal zmeraj pri meni.“

Stari možje okrog njega so molčali.

„Potem pa bo že res,“ je tolažilno zategnil eden.

„Če oče ni rekel tega kar tako. Človek marsikaj zine, včasih tudi kaj nespametnega.“

Ilija je odmajal z glavo:

„Oče je že vedel, kaj je rekel.“

Dolg molčeč fant iz Suhe Krajine je grozeče pogledal po ljudeh:

„Pustite fanta pri miru!“

„Saj mu nič nočemo,“ so brundali drugi in gledali za njim, ko se je motal med šotori in iskal znanih obrazov, ko kak odrasel. „Ali si mu bo ter, da te tako skrbi?“

„Očetu ob smrti,“ je dejal kratko fant in pretegnil suhe roke. „Ali me razumete?“

Povesili so glavo in prikimali.

„Ne bomo mu povedali,“ so vzkliknili. „Saj je tako mlad.“

„Deset naš je bilo,“ je šepetal fant. „Zvezali so nas, da je kri polzela izpod vezi. Pet so nas prignali sem, pet so jih ubili na mestu. Padel je zraven mene, takole. In še smehljaj se je ves čas, prav tako kot ta otrok.“

Počenišli so pred šotor, pepelnato sivi obrazi so se zresnili. Trnova mreža okrog taborišča je trepetala v vetru. V Kampori se je dvignil na cesti za sanitetnim avtomobilom oblak rjavega prahu. Vojaki v stražnicah so si zalegnjeno klicali. Od nekod daleč je prinašal veter vonj po pomladi in po cvetočih mandeljnih in breskvah. Vinograd nad taboriščem je zelenel in spominjal na dolenske griče. Nekaj starcev je ždelo pred ograjo in nepremično strmelo v zelenje.

Med šotori se je sprehajala patulja v šlemih.

Na taborišče je legal prah in dušil glasove. Nekje na gornjem koncu je nekdo hripavo poskušal zapevati. Kamporo je napolnjeval nerazločen šum žuboreče množice.

Zdaj pa zdaj je zamolklo zabobnelo nekje onstran morja. Ljudje so dvignili glave in se spogledovali:

„Morda pa le pridejo.“

Po poti med šotori je prišel mladi Ilija s sijočimi očmi. Ko so ga ljudje ugledali, so dvignili glave in spreletelo jih je nekaj lepega, svetlega.

„Pridejo,“ je zagodel fant iz Suhe Krajine. „Pride stari Ilija in vsi njegovi.“

Zadnji medved se je pojavil na Vgrizevi planini in tam napadel tele. Kmet Vgriz je imel na planini močnega bika „prčjeja“, ki se je takoj s povešeno glavo zakadil proti medvedu, ta pa je bežal pred njegovimi rogovi na bližnji mecesen. Toliko, da se je na drevo vzpel, ko ga je prčej z vso silo pritisnil ob deblo in tiščal, da so vse kosti pokale. Pritiskal je vedno z novim ognjem, če se je malo odmaknil. In ko je mrtvo telo medveda doli zdrknilo, ga je znova pritisnil, menda v domnevi, da je zver še živa. Bik je tiščal tako dolgo, da se je od omedlevice poleg medveda zgrudil.

ADAM MILKOVIČ:

PLAČANCI

Poznam nekoga, ki mu je ime Anton. Danes je cel mož, takrat, pred leti pa je bil naš sosed in otrok kakor jaz. Čeprav je od tega že precej let, se ga vendar spominjam še prav dobro, takšnega, prav takšnega, kakršen je bil. Vem tudi, da sta takrat živela z materjo zelo skromno in da se je pri hiši reklo pri Antonovih. Tam smo se zbirali otroci ob večerih, se igrali in si pripovedovali vsemogoče stvari. Od tu smo gledali, kako so se vračali ob večerih delavci in delavke iz tovarn in gledali, kako so se vlačile trume izmučenih vojakov v sivih, zaprašenih oblekah nekam daleč, daleč... Pa dolgi, pokriti vozovi so drdrali po tej cesti. Iz vsakega voza je gledalo nekaj vojakov s čudnim, topim obrazom. Za vozovi so se dvigali oblaki prahu in izginjali nekje v mestu. ... O, vsemogoče se je videlo z Antonovega dvorišča. Anton pa je bil naš prijatelj, spominjam se ga dobro, kakor toliko drugih, s katerimi sem preživel rano mladost.

Posebno dobro pa mi je ostal v spominu dogodek, ko je neko popoldne prišel pod njihovo okno, visok, bradat človek in zakričal vanj: „Golazen, poberi se, že enkrat iz moje hiše!“

Slutil sem: te besede so veljale Antonu in njegovi materi. Toda jaz sem do tega trenutka mislil, da je ta hiša Antonova, saj se je tudi tako pri hiši reklo. Ko pa sem naslednje jutro pogledal skozi njihovo okno, sem opazil, da sedi Antonova mati sklučena na velikem zaböju, da si prikriva obraz s predpasnikom in da Anton ves žalosten znaša lonce, cunjne in drugo v omaro, ki je stala v kotu. Postalo mi je takoj jasno: Antonovi se bodo selili... Kam? Zakaj?

Tisti večer smo postajali sami na cesti, pred nami je zazijala neka praznina.

Naslednji dan smo stali z drugimi otroci na nasprotni strani ceste. Anton je z materjo nosil na voziček vreče in zaböje, mi pa smo vse to radovedno motrili. Ogledovali smo vreče in omaro, iz katere so gledale cunjne vsemogočih barv, pa

lonci in drva in smo se vsemu temu čudili. Anton je postajal okrog voza s čudno žalostnim obrazom. Mati pa je ves čas potihlo jokala.

Nam otrokom je vse to prav za prav ugajalo; bilo je za nas nekaj novega. Nekaj novega je bilo, da smo videli enkrat vso njuno opravilo na vozu, da smo videli Antonovo mater jokati in Antona, ki je bil drugače zmerom vesel — zdaj vsega žalostnega. Le čemu še čakajo zdaj tu na dvorišču? smo ugibali. Tedaj pa je prišel po cesti tisti bradat človek, obstal pred nami in nam dejal:

„To je vse, kar imajo, jaz pa naj jih zaslonj gledam tu! Ha!“

Mi teh besed prav za prav nismo čisto razumeli, toda ker se je nasmešnil on, smo se zasmejali še mi, nekdo pa je za mojimi hrbtom še hitajoče zaklical na ono stran:

„Anton!“

Potem se je skrtil, toda Anton je moral posmehljivi glas dobro razumeti, zakaj nenadoma se je očitalo ozrl k nam. Ta trenutek smo začutili, da je zazijal med nami prepad in da je Anton za nas to uro — tujec...

PRVA CIGARETA

del kakor v megli, kako je mirno kadil dalje.

Glasno sem zastokal in iz mene je bruhnila vsa vsebina mojega trepečega želodca. Zdelo se mi je, da se mi bo iztrgal.

„Joj, Peter! Slabo mi je. Pomagaj mi, Peter!“ sem zastokal, kajti resnično mi je bilo zelo hudo, tako hudo, ko še nikoli na svetu. Objel me je čuden strah. Želodec se mi je krčil in svet je neutrudljivo plesal okrog mene. Noge me niso prav nič ubogale. Tedaj se je tudi Peter prestrašil. Videl sem ga, kako je skočil pokonci, vrgel ogorek v travo in

S poveženimi očmi je Anton popravljal cunjne, ki so štrlele iz zaböjev in vreč, nato pa ves zaskrbljen pogledal k materi, ki je venomer jokaje ponavljala:

„Moj Bog, kam naj pa greva?“

Brdati človek, ki je stal ves čas z rokami v žepu in razkoračeno na dvorišču, je stopil k nam in dejal:

„Porinite jima voz s to ropotijo na cesto!“

Nismo se prestopili. On pa je segel v hlačni žep in vrgel med nas nekaj drobiža. Tedaj smo se zagnali naprej, naprej za drobižem, nato k vozu in kričaje porinili voz z dvorišča in po cesti. Anton, ki je bil spredaj, se je upiral, nato pa z obrazom obrnjen proti nam, na glas zajokal...

Ker je vodila cesta navzdol, je drdral voz z Antonom sam; mi plačanci pa smo pograbili še kamenje in ga kričaje zmetali za njim — za svojim prijateljem...

Od tega je že mnogo let, vendar še danes nerad srečam tega Antona; zakaj zdaj vem, da je bil v tistem drobižu skrit satan, ki je že v mlada srca vsejal najgrše — vsejal izdajstvo...

zbežal nekam za hišo. Klical sem za njim, a Peter se ni oglašil. Težko sem sopel in na jok mi je šlo. Zopet sem hotel vstati, da bi šel domov, a nisem imel dovolj moči. Glasno sem zajokal.

Ne spominjam se več, ali je Peter koga poklical ali je slučajno prišla mimo in slišala moje vekanje naša pestunja Fanika. Na rokah je nosila mojo sestro in vsa začudena boljščala v me.

„Za božjo voljo, kaj pa ti je? je rekla prestrašeno. Menda je kmalu spoznala kaj je z menoj, kajti čez hip je zopet vprašala:

„Kadil si, kaj ne?“

Nisem ji mogel več tajiti. Prosil sem jo, naj mi pomaga in naj doma ničesar ne pove. Bal sem se očeta in matere, ker sem vedel, da bom kaz-

NA STRAŽI

Komarjev pastir Žane je moral pozimi v šolo, poleti pa z živino na pašo. Jeseni je bilo najhujše, ker je zgodaj pritisnil mraz, pa tudi sneg. Ker pa je bil Žane, se je privadil tudi mrazu, dežju in še stradanju — zlasti še med vojno. Tedaj je povsod, tudi na vaseh, primanjkovalo živeža. Posebno so občutili lakoto kočarji. Zato pa tudi ni bilo nič čudnega, če se je ta ali oni znašel ponačini na tuji njivi — med kompirjem, ali pa v vinogrodu, kjer so se šibile brajde. Kajpada so začeli kmetje zmajevati z glavami in kmetice opletati z jeziki nad tatovi, čeprav jih prav za prav nikjer ni bilo. Tako je bilo tudi pri Komarjevih. Gospodar je bil sicer zdoma, daleč nekje na Ogrskem je ležal z drugimi vojaki v sivi bolnišnici, toda doma so ostale ženske, pa mladi hlapček Vinko in končno še Žane. Treba je bilo postaviti stražo na njive in v vinograd. Stražo, ki bo odganjala muhaste tatove, jih če drugače ne, vsaj zgrabila in postavila v sramoto in ponižanje pred Komarjeve ženske. Te jim bodo že posvetile! Pa so ugibali, preudarjali in končno sklenili. In je bilo vse v redu.

Žane in Vinko na stražo, ženske spat. Le koga bosta privlekla? Ali ga homo! so dejale in si brusile jezike, dokler niso potegnile za dreto in zadrnuhale.

Zunaj je bil lep večer. Izza oblakov je kdaj pa kdaj pogledala luna, se zasmejala in se spet skrila. Žane se je sprva noči in samote kar

resmo bal. Kaj pa, če ju napade merjasec, ki je stražil tiste dni naokrog? Obstala sta v vinogradu, se zavlekla med brajde, se pokrila z vrečami in molče občudovala skrivnost jesenske noči. Zdaj pa zdaj je zaškrtalo, zatrepetalo listje in spel je bilo vse kot v samem grobu. Še malo in tudi luna je odšla k počitku za goro. Nocoj ne bo nikogar, sta mislila, se zvila v klopčič in se izgubila v sanje...

Noč je prešla in vstalo je sonce. Zlezlo je že precej visoko, ko se je Žane stresel in si začuden pomemcal oči. Tudi Vinko se je postavil na noge — in sta jo urnih krač odkurila proti domu. Komarjeve ženske so ju bile kar vesele, prav nič prestanega strahu nista kazala. To sta junaka! so dejale in odšle po opravkih.

Ko pa je zazvonilo poldne, pa je bilo pri Komarjevih vse drugače. Žane in Vinko sta vsa obupana sedela v kotu, ženske pa so opletale:

„Taka stražarja! Do legale dne v našem vinogradu ni bilo tatov — danes pa so nam obrali grozdja za tri velike brente. Sram vaju bodi! Huh!“

Tako so navijale celo uro in bi navijale še dve, da bi na vsako brento prišla ena — pa sta jo Žane in Vinko odkurila, sicer brez jedače, toda z zavestjo, da ju ne bodo več poslali stražit v mrzlo noč.

Tako se je tudi zgodilo — in je bilo vsem prav. Tone Čufer

novan za svojo neumnost. Fanika mi je slovesno zatrdila, da ne bo ničesar povedala, da mi bo prinesla črne kave, in naj jo kar tam počakam. Odšla je. Meni se je zdelo, da je celo večnost ni nazaj, kajli želodec se mi je še kar naprej upiral in izmetal iz sebe vse, kar je bilo v njem. Slednjič se je Fanika vrnila in prinesla skodelico črne kave. Menda še nikdar v življenju nisem kakega zdravila popil s takim zaupanjem kakor to skodelico črne kave. Res mi je po njej odleglo.

Dvignil sem se, noge so se mi tresle, toda s Faničino pomočjo sem le zapustil travnik za mežnarjevo hišo. Domov pa se še nisem upal. Fanika mi je povedala, da očeta ne bo domov, ker ima nočno službo. To mi je bilo v veliko tolažbo. Nadalje mi je še zatrdila, da tudi materi ni ničesar povedala in da je kako prinesla na skrivaj.

Pa je ta nesrečna Fanika le povedala materi. Strašno sem bil razočaran in jezen nanjo, toda šele zvečer se je namreč vse to šele pokazalo.

Do večerje sem se potikal po vasi in šele v mraku stopil v hišo. Večerja je bila že pripravljena. Hotel sem sestti za mizo, toda srečal sem materin pogled in sem v trenutku vedel vse. Oči so se mi zasolžile. Matere to ni prav nič ganilo. Ne spominjam se tudi, da bi me bila kdaj poprej udarila, a tisti večer mi res ni prizanesla, velela mi je, naj grem v spalnico in naj tam počakam. Čakal sem s trepetajočim srcem samo nekaj minut, toda te so se mi zdele dolge kot ure. Mati je vstopila in je imela roke skrite pod predpasnikom. Nič ni govorila niti spraševala. Izpod predpasnika so se pokazale njene roke in v njeni desnici je na mojo veliko nesrečo zatrepetala šiba. Zatulil sem, a gibčna brezovka se je kljub temu nekajkrat tesno opletala okrog mojih nog.

Srečno sem preстал tudi to srečanje z materjo. Mati najbrže ničesar ni povedala očetu, kajti kljub mojemu pričakovanju mi ni rekel niti besedice o cigareti. Na tisto trepečkanje sem kmalu pozabil, tudi jeza za brbljavo Faniko se mi je kmalu polegla.

Moja prva cigareta pa mi ni šla iz spomina. Preveč hudo mi je bilo po njej. Spomnil sem se je, kadar sem videl Petra in zaradi nje se je najino prijateljstvo zrahljalo. Vzemite mi, da sem odtlej za podarjene krajcarje vedno kupoval žemlje ali bonbone, cigaret pa ne.

Bonbonom in žemljam se namreč moj želodec ni prav nič upiral.

TOVARIŠ VUK

Samo eden od bratov se mi je vrnil od partizanov. Včasih si ne more kaj in pripoveduje, pripoveduje...

„V moravskih hribih nas je doletela noč. Za korak nismo videli pred seboj, tako se je stemnilo. Docela smo izgubili smer, pa še tako dolga pot pred nami. Da povprašamo za svet, smo potrkali na okno majhne bajte. Drobna, postarana ženska nas je povabila, naj vstopimo. „Saj moramo takoj dalje“, smo se branili. Sočutno je zmajala z glavo, ko je zvedela za naš cilj. „Mama pa jim jaz pokažem pot“, se je nekaj oglašilo v kotu. Pojavil se je deček šestih let, strumno salutiral in že bil „nared“. „No, saj tu je domač“, je tudi mati privolila. Ze smo odšli.

Pred nami je urno brzel mali, mi smo jo trudno ubirali za njim. „Kako ti je ime, dečko“, je neko vprašal malega vodnika. „Tovariš Vuk“, je ta prav na kratko odgovoril. „Tovariš Vuk! Vsi smo se veselo namuznili, tako nekaj lepega, dobrega nas je prešinilo, saj je že fantek naš tovariš.“

Vodil nas je v breg, skozi gozd. „Tako velike korake delaš, tovariš Vuk, komaj te dohajam“, se je pri-tožil nekdo v ozadju. „V hribil sem

doma, pa moramo delati velike korake, če hočemo kam priti.“ Vse nas je presenetil s svojo možalostjo, dozorelostjo. „Ti hodiš pač še v šolo?“ smo silili vanj. „Da, ko bodo šole spet naše, se bom spet učil. Zdaj tako ne bi utegnil, borimo se, tudi za šole, za naše šole...“

Več pa nismo spravili iz njega. Le to še, da mu je padel brat, tudi „tovariš“.

Ko nas je spremil doberšen kos poti, nas pripeljal na veliko cesto, se je tovariš Vuk poslovil. Zahvalili smo se mu, pa je zamahnil z roko, češ, prava reč, skoro vsako noč je za vodnika.

Marsikatero noč se je ustavil cel vod mož pri prijazni Vukovi materi. Še migniti ni bilo treba, že so otroci, sami odstopili pograde — postelje tako niso imeli — tovarišem, ali jim je dala jesti in so njeni otroci lačni spremljali vsak grižljaj tovarišev. „Mi smo doma, mi bomo že. Jutri se naspimo. In velik lonec krompirja bom skuhala...“, je pojasnjevala.

Kaj neki delaš zdaj, tovariš Vuk? Pač hodiš v šolo, za katero si se boril, delaš velike korake, ki so danes še tako potrebni, in tako dobro mater imaš, tovariš Vuk.

Po naši zemlji

Sadna razstava in pevski koncert v Kotmari vesi

„Kardinalna hiba našega sadjarstva je, da smo v sadni pridelavi in prodaji neorganizirani. Drugo, kar nas tepe, je to, da ima vsak posameznik še vedno sorte, ki na sadnem trgu niso več v prometu, ter da ima namesto štiri do največ šest po petnajst in več sort, kar dela prodaji le preglavico.“

Te osnovne ugotovitve je napravil Pokrajinski odbor Slovenske kmečke zveze, ko je pripravljala lanske sadne razstave in na razstavah apelirala na sadjarje, da zmanjšajo sorte sadnega izbora ter poenotijo svoj sadni izbor na vasi tako, da bo vas oz. sadjarski okoliš gojil le 4 do 6 najbolj prikladnih sort iz deželne sadnega izbora.

In prav temu namenu služi letos vrsta sadnih razstav, ki jih s pričetkom v Kotmari vesi pričinja organizirati Slovenska kmečka zveza.

Prva letošnja sadna razstava je bila minulo nedeljo v gostilni pri Bleierju v Kotmari vesi. Kotmirčani so razstavili svoja jabolka in hruške, katerim so se po skupnem prizadevanju določila imena in se iz njih odbrale sorte, ki so v deželnem sadnem izboru. Sekretariat Pokrajinskega odbora Slovenske kmečke zveze je obogatil razstavo še s številnimi slikami o pravilnostih in napakah v naših sadovnjakih ter o opravljenih v sadovnjaku. Sekretariat PO SKZ je tudi posredoval, da so se Kotmirčani seznanili z delom in učinkovitostjo motorne sadne škroplilnice tvrdke K. Rosenbauer v Linzu ter s pripomočki za uničevanje sadnih in drugih poljskih škodljivcev, ki jih je razstavila tvrdka F. J. Kwizda z Dunaja, katero naši kmetje že poznajo od lanske razstave in po njenih slovenskih prospektih. Referent za sadjarstvo pri PO SKZ inž. Marko Polcer pa je stal vsem obiskovalcem na razpolago z naveti. Razstavo je zaokrožilo še predvajanje dveh strokovnih filmov in sicer o pravilnem sajenju ter o vzgojnem obrezovanju sadnega drevja. Filme je oskrbel sekretariat PO SKZ od Kmetijske zbornice, predvajal jih je pa mladinec Cvitnik Franci.

Vso to gospodarsko-prosvetno prireditev je izpopolnilo še prosvetno društvo v Kotmari vesi z lepo

ubranim pevskim koncertom. Kotmirški mežani in pionirski pevski zbor sta zapela vrsto slovenskih narodnih in umetnih pesmi, ki so šle vsakomur do srca. Ob tej priložnosti je predsednik Slovenske kmečke zveze v Kotmari vesi Egidij Vašnik pozdravil vse obiskovalce razstave in pevskega koncerta ter podčrtal, da je danes poleg splošne prosvete nujno potrebna tudi gospo-

Leže — Breznica. — Preteklo soboto in nedeljo smo imeli pri nas vesel dogodek, ko smo obhajali poroko Mieke Gabrijelove, pd. Petricove, in Slavkote Rabiča. V soboto so se zbrale na nevestinem domu Mickine prijateljice, da se poslovijo od nje, ki zapušča dekliski stan ter se podaja v zakonsko življenje ob strani Slavkote. Prišli pa so seveda tudi vaški fantje in pevci, da s pesmijo in veselim pogovorom preživijo nekaj ur v družbi mladega para. Kakor je že navada, je trajalo veselo razpoloženje v pozne nočne ure, pesem se je vrstila za pesmijo, kljub temu ali prav zaradi tega pa je bilo z obrazov Mieke in Slavkote razbrati, da se ni tako lahko posloviti od dekliskega oziroma fantovskega stanu.

Na dan poroke je bilo sicer slabo vreme, toda tudi deževanje ni moglo zakrtili domače prazničnosti, ko so se popoldne peljali v št. Jakob, kjer sta si Micka in Slavko pred oltarjem obljubila večno zvestobo ter izmenjala poročne prstane, zunanji znak, da sta od slej naprej mož in žena, ki bosta skupno nosila vse težave življenja. Zvečer pa so se pri Rabiču zbrali sorodniki in znanci novega zakonskega para ter prav po domače obhajali dan poroke.

Že pred leti je začel Slavko zahajati v Leže in kmalu je postalo vidno, da hodi k Micki. Veseli smo ga bili, saj je dober pevec in vedno je zadonela vesela pesem pri Petricu, kajti tudi vsi Petricovi, zlasti pa Micka, so pevci, da malo takih. Ko se je v nedeljah popoldne zbrala mlada družba okoli mize za hišo, je prisedel tudi Petricev oče in nategnil harmonko, mladi glasovi pa so se zlivali v donečo melodijo. Mogoče je tudi skupna pesem napravila

darska prosveta, ki se zrcali prav v prirejani razstavi.

Razstavo kakor tudi pevski koncert je obiskalo lepo število ljudi iz domačih krajev, ki so od prireditelje odnesli samo najlepše vtise. V ponedeljek pa je razstavo obiskala še ljudska šola v Kotmari vesi. V nadaljevanju sadnih razstav bo Slovenska kmečka zveza letos priredila sadne razstave še 8. oktobra pri Košarju pri sv. Luciji in 15. oktobra v gostilni pri Ogrisu v Rožeku.

svoje, da sta se Micka in Slavko vzljubila ter postala mož in žena.

Pričakujemo, da tudi v zakonskem življenju ne bosta pozabila lepote naše slovenske pesmi, ki naj ju spremlja na skupni poti. Obema želimo vso srečo na mnoga leta in upamo, da bomo v njuni družbi in ob veseli pesmi preživeli še mnoge ure domačega veselja.

Slovenji Plajberk. — Sicer se že dalj časa nismo oglasili v našem listu, kljub temu pa ga še vedno z istim zanimanjem čitamo. Vzrok temu molku je le dejstvo, da čas tako hitro mine in človek se nenadoma vpraša, ali jeres že jesen tukaj. Predvsem pri nas, ki smo nad 1000 metrov visoko v hribih — torej že v pravem planinskem raju — občutimo jesen še bolj, kot pa v dolini. Dela imamo tudi v sedanjem letnem času dovolj, čeprav pravijo dolinci, da hriboveci nimajo toliko opravkov, ker ne pridelujejo ajde in koruze; imamo pa zato drugo delo.

Lansko leto so od Sapotnice do Plajberka popravili staro cesto, od Plajberka naprej na Dušnjaka in od tam naprej na Poden pa so zgradili novo široko cesto, ki omogoča vožnjo tudi z najtežjimi tovornimi avtomobili. In res so letos vse mesece vozili po novi cesti težka tovorna vozila, natovljena z lesom iz Podna in Plajberka, v dolino. S tem pa je bil odvzet zaslužek domačinom, ki so prejšnja leta vozili ves les z vprežno živino, zdaj pa je ta posel prevzel avtomobil.

Drugo novo cesto gradijo letos iz Podna po stari poti, ki so jo doslej uporabljali proti Sapotnici. Tudi tukaj bo speljana široka cesta, da bo prevoz za tamkajšnje voznike olajšan.

Čeprav razumemo potrebo po

lepših in boljših cestah se moramo nehoti vprašati, zakaj ni mogoče, da bi popravili tudi stari most pod Grabenbacherjevo gostilno, ki je edina ovira, da redni avtobus ne more voziti tudi v Slovenji Plajberk. Pričakujemo od občine in njenih odbornikov, da bodo tudi oni spoznali to potrebo in odpravili nedostatek. Tako bi ljudem, ki hodijo v dolino, ne bilo treba eno ali celo dve uri hoditi peš do prihodnje avtobusne postaje v Sapotnici. Ali ne bi bilo mogoče, da bi popravili tudi ta most, ki bi služil vsemu tukajšnjemu prebivalstvu, ko na drugi strani vlagajo toliko denarja v gradnjo ceste, katera bo več ali manj služila le enemu gostilničarju.

Tudi poprave tukajšnje šole so se odgovorni ljudje spomnili že zdaj, ko bi morali pričeti s poukom. Kakor slišimo, se bo redni pouk pričel že s 1. novembrom, kar pa nikakor ne bo v korist šolski mladini, ki bo s tem zamudila precej tednov pouka. Mnenja smo, da bi pristojni krogi že prej lahko ugotovili potrebo po popravilu in v času počitnic popravili, kar je bilo potrebno. Polagamo jim na srce, da v bodoče pri podobnih vprašanjih prej mislijo na potrebne ukrepe in učeče se mladine po nepotrebem ne prikrajšujejo pri tako potrebnem pouku.

Grabštanj. V gospodarskem posloju Karla Kultererja se je vnela otava in zgorela. Edino hitremu nastopu požarne brambe je pripisati, da se ogenj ni razširil in so tako preprečili večjo škodo, ki je itak znaša kakih 15.000 šilingov.

OBJAVA

Slovenska fizikturna zveza javlja, da je Fizikturno društvo v št. Janžu v Rožu pričelo z delom pri gradnji 70 meterske smučarske skakalnice, ki jo upa še pred zimo dograditi.

Fizikturno društvo v št. Janžu vabi vse ostale fizikturnike in ljubitelje fizikture, še prav posebno pa smučarje, da pomagajo pri gradnji skakalnice in po svojih močeh prispevajo k pravočasni izgotovitvi. Kdor se hoče udeležiti gradnje — pa čeprav samo za 1 dan — naj se javi pri tovarišu Floriju Gabrijelu v št. Janžu v Rožu. Za hrano in prenočišče je preskrbljeno.

Nadalje naznanja Slovenska fizikturna zveza. Tovarišice in tovariši, ki želijo letošnjo zimo obiskovati kakršne koli težaje za smučanje ali skakanje — in to na Korškem ali pa v Jugoslaviji — naj to pravočasno javijo. Prijave sprejema do 15. novembra 1950 Slovenska fizikturna zveza v Celovcu, Salmstrasse 6.

Slovenska fizikturna zveza

10 Janko Kersnik: Kmetske slike

„Da bi te zlomek! Ta berač, ta pritepenec! Kaj pa ima, da gleda za teboj? In ti? Da se moreš takemu rokovnjaču obešati?“

„Zakaj ne? Ali ni kovač? Dober kovač? Dosti si prisluzi in bi lahko še več...“

„Kovač — pa no, tvoj grunt? Si li prisojena?“

„Zakaj ne? Tisti mlinček z dvema kamnoma, ki je doli v grabnu in pri mojem gruntu — tisti mlin se zlahka prestroji v fužino.“

„Hoho! Tako daleč sta že? To ti je vtepel v glavo! No, le čakaj, deklina! Ni jaz, ni ti, ni tvoj kovač mi ne bomo govorili; le čakaj, dohtar otroški dohtar bo govoril; ta je nad menoj in nad teboj! Le počakaj, še danes pojdem k sodišču, naravnost k njemu. Zlomek vendar!“

Srdito je zaloputnil duri in pustil deklino samo, katero je minil ves pogum pri zadnji varuhovi grozniji.

Otroški dohtar! To je bil tisti čudni, skrivnostni velmož, ki je čuval nad njo iz za mladih let, odkar se ji pomrli roditelji;

to je bil tisti strah, s katerim jo je ukrotil jerob, kadar je bila razposajena, to je bil oni, pred katerim se je brezpogojno klanjal tudi njen varuh, stari Molek!

Do sedaj ji nikdar niti na misel ni prišlo, da bi utegnil otroški dohtar kaj oprekatati njeni ljubezni, in to ljubezen je nosila že dolgo, malone vse leto v svojem srcu — a sedaj so jo varuhove besede silno preplašile. Nikdar ga še ni videla, tega otroškega dohtarja, in dasi je Molek nekolikokrat pripovedoval, da je start umrl in da je prišel drug na sodišče, in pozneje tudi o tem in še o drugem, da sta se vrstila na onem imenitnem mestu, in da je sedaj spet nov dohtar tam — vendar si ni mogla poosebljati tega pojma, ni tako ni drugače, nego je videla v njem le neko skrivno, silno moč, ki je kakor neizogibna usoda velevala z njo in z njenim imetjem. Da ni imela pravega zaupanja do nje, je popolnoma umevno in tudi tedaj, ko je stopil Molek praznično opravljen in s klobukom na glavi iz sobe jo je silil skrivnen strah, da bi zaklicala za njim: „Oče. ne ne

— vrnite se!“ a prirojena trmoglavost ji je branila.

Molek se je vrnil pozno na večer in jako dobre volje. Namenjen je bil namreč v prvi jezi iti kar k sodniku v urad. A tja je bilo dve uri hoda in po prvi uri je bil starrec jel premišljevat, ali ni morda neumno zaradi take malenkosti hoditi tja, in če morda še vse ni tako, kakor si on domišlja; pol ure pozneje je sklenil, da ne pojde v urad, in ker je ta sklep storil v obližju krčme, je krenil vanjo ter pil do večera.

Doma ni zinil o otroškem dohtarju, češ saj je deklino že dovolj strah, a če še kaj opazim, potem bom govoril.

Mana pa je varuhovo molčanje drugače tolmačila. Menila je, da ni ničesar opravil, in je postala pogumnejša.

Nasledek je bil ta, da sta se kakih štirinajst dni pozneje oglasila Pečanov Pavle in njegov oče, oba lepo praznično opravljeni, pri Molkovih in sta slovesno snubila Mano.

Molek je sprva gledal srdito kakor maček, ki se je ujel v dihurjevo past, toda končno se je prav dostojno in prav lepo po lisičje izvil iz nastavljene zanke.

„Na meni ni!“ je rekel polagoma. „Na meni ni! Toda na komisiji je ležeče, otroški dohtar — ta ima dovoliti! Pa — imaš li kaj — fante — imaš kaj?“

„Delati znam in dobra kovačija bi se

naredila tam dol, fužinica — in sto goldinarjev imam shranjenih!“ je dejal Pavle pogumno.

„Hm, hm, ne vem — če ne bo premalo! No, pa če vama je prav, pa pojdimo tja v komisijo k sodišču — precej jutri, če hočeta; bomo povprašali!“

Sedeli so še skupaj, pa vse je bilo tako leseno, tesno, okorno — beseda ni prišla v pravi tok. Otroški dohtar je visel nad vsemi. Izkušeni Molek se je sicer na tihem hudobno muzal, a drugim je bila misel na sodišče sila neprijetna.

Druga dopoldne so stali vsi štirje, ženin in nevesta, Molek in Pečan, pred mladim bledoličnim sodnikom, ki je bil šele pred nekoliko tedni nastopil svoje mesto in svojo službo. Molek je prvi zastavil govor:

„Ta-le bi se rada možila!“

„Vi ste pa njen varuh?“

„Sem!“

„Ali ima kaj gotovine?“

„Ima, ima!“

„Čujte, Vi,“ se obrne sodnik k pisarju, „prinesite mi dotični akt.“

Prelistal je in prečital naglo, kar je bilo treba, ter smehljaje se dejal:

„A, ta je pa bogata! Lep grunt, nič dolga in še toliko gotovega. To pa, to! Koliko si pa stara, ti deklina?“

„Devetnajst let!“ de ona; sedaj je bila

Ali naj v jeseni kupimo in trosimo tom. žlindro (tom. fosfat) ali superfosfat

1. Če v letošnji jeseni in prihodnje leto sploh mislimo trositi umetna gnojila in nam stoji na razpolago potrebna gotovina, **kupimo takoj sedaj**, še ta in prihodnji mesec, vsaj letos in prihodnje spomladi potrebna fosforna umetna gnojila (tomaževa žlindra in superfosfat) ter kalijevo sol, kajti ta gnojila se bodo predvidoma v najkrajšem času znatno podražila. Če gnojila shranimo na suhem in jih primerno pokrijemo, se nam držijo čez zimo, ne da bi se kakor koli pokvarila.

2. Ako smo na tem, da se nam je odločiti, katero fosforno umetno gnojilo — tomaževo žlindro ali superfosfat — naj kupimo, upoštevajmo:

a) Tom. žlindra je predvsem fosforno gnojilo za srednjevlažne in vlažne kraje, superfosfat vendar za suhe in srednjevlažne lege.

b) Superfosfat deluje boljše na težjih zemljinah, na katerih sicer ni prevelikega pomanjkanja apna, dočim je učinek tomaževe žlindre boljši na lahki in zračni zemlji, kateri predvsem manjka apna.

c) Fosforna kislina v superfosfatu je za korenine takoj sprejemljiva, zato je superfosfat nenadomestljiv za one rastline, za katere je učinek takoj potreben, ki torej hitro doraščajo, n. pr. ječmen, lan, oljne rastline, ki počasi doraščajo in ko rabijo razmeroma več apna, n. pr. detelje, lucerne, travniki in pašniki, je pretežno boljša tomaževa žlindra. Pri ozimni pšenici, katero pridelujemo na težji zemlji, dajejo navadno prednost superfosfatu.

č) Za rastline, ki ljubijo bolj kislo zemljo, ki ne marajo preveliko takoj raztopnega apna v zemlji, n. pr. krompir, koruza, oves in ajda, je boljši in učinkovitejši superfosfat kot tomaževa žlindra. Da ne bode vendar mislili, da vam govorim iz knjig ali da pretresam tu kako žolsko teorijo, vam zaupno povem, da vsi napredni tako zelo izobraženi in praktično tudi tako kot malokje na Koroškem izkušeni gospodarji na Blatu pri Pliberku (n. pr. Kumer, Milač, Kušej itd.) uporabljajo za žita in krompir vsi raje in z boljšim uspehom superfosfat kot tomaževo žlindro. Črčeji poudarja, da je zelj krompirja, h kateremu je bilo gnojeno s superfosfatom, polovico bujnejša kot zelj „repice“, kateri so

trosili tomaževo žlindro. Tudi izkazuje Črčeji s superfosfatom tako visoke pridelke na svoji zemlji, kakoršne označujejo na Nižjem Avstrijskem že uradno za „zelo visoke“. — Gospodarji pliberškega okraja, primerjajte vaše zemljine z zemljišči na Blatu in odločite se šele potem pri izbiri fosfornih umetnih gnojil.

d) Končno je važen pri odločevanju fosfornih umetnih gnojil tudi odstotek fosforne kisline, katero vsebuje gnojilo. Ob sicer enaki ceni umet. gnojila bi se naravno izplačalo (ako ne bi uvaževali razne stranske učinke) kupiti bolj superfosfat z 48 odstotki fosforne kisline kot tom. žlindro z n. pr. se 10 odst.

fosforne kisline in bi bilo bolj gospodarsko vzeti tom. žlindro z 19 odstotno fosforne kisline mesto superfosfata z 47 odst. kisline. Ob sicer enaki ceni.

č) Važno je tudi vedeti, da se fosforna kislina superfosfata, kate-rega smo mogoče v jeseni srednjegloboko zaorali za žita ali pripravili temeljito s kultivatorjem ali brano v zemljo, ne izpere v spodnje plasti, da se naveže v zgornjih plasteh na apno, v kolikor je rastline ne naložijo v koreninah. Trositi fosforna umetna gnojila (tudi lahko raztopni superfosfat) ozimnim spomladi „na glavo“ je vendar vedno, predvsem v suhih letih, riskirana stvar. VERNIK

Letina žita, krompirja in sadja

Kakor potrjujejo pristojni strokovni krogi je letošnja letina žita v Avstriji srednjedobra, sadna letina pa — kakor smo že poročali — nadpovprečna, v nekaterih deželah kakor n. pr. na Štajerskem edinstvena. Sadni trg je prenatrpan s sadjem, obsejnejšega izvoza pa nobenega. To občutno slabi ceno sadju, še posebej zato, ker tudi sadna industrija zaradi pomanjkanja sladkorja večjih množin sadja ne more sprejeti. Shranjevanje zimskega sadja v primernih prostorih nudi možnost za ugodnejšo prodajo spomladi.

Kar tiče krompirjeve letine, je bil pridelek zgodnjega krompirja izred-

no slab. Nasproti lanskem pridelku je v Avstriji letos za 3500 do 5170 vagonov manj zgodnjega krompirja. Letina poznega krompirja se je skozi deževno vreme v avgustu zboljšala, tako da bo pridelek industrijskega krompirja kril potrebe. Glavno izkopavanje se šele prične. Zato višino pridelka poznega krompirja še ni mogoče točno ugotoviti, niti ne potrebe na trgu. Izgleda pa, da bo v ožgled slabšajočemu se ekonomskemu stanju pretežne večine konzumentov tudi povpraševanje za jedilnim krompirjem večje, kot je bilo lani. Nova podražitev bo tudi na trgu s krompirjem imela svoj odmev.

Bradavice na seskih

Pri marsikateri kravi opazimo na seskih nekakšne bradavice v velikosti graha. To so prav za prav mehurčki, v katerih se nahajajo povzročitelji teh bradavic. Ti povzročitelji prehajajo tudi na človeka in na rokah molzca se napravijo molzne bradavice. Med ležanjem ali molžo se ti mehurčki razpočijo in iz njih izteče neka tekočina, s katero se ta bolezen — kot to lahko imenujemo — prenese na drugo žival ali na človeka. Prenese se pa z rokami ali steljo.

Marsikateremu se zdijo te bradavice preveč malenkostne, da bi se

zanimal za nje. Vendar to malo obolenje vimena napravi večjo škodo kot se običajno misli. Vedeti moramo, da tudi najmanjša rana na seskih povzroči kravi bolečine, posebno pri molži. Vsaka bolečina in vsaka bolezen pa je vzrok upadanju mlečnosti. Krava, ki čuti med molžo bolečine, bo med molžo nemirne bo nikoli pomolzel do zadnje kapljice, kot je potrebno. Radi tega, zadrževala bo mleko in molzec ga ne bodo dobili samo začasno manjšo količino mleka, temveč je še nevarnost, da nastane zaradi zastajanja mleka vnetje vimena. S tem

je škoda seveda še večja. Lahko ogluši en sesek ali pa krava zaradi nepazljivosti popolnoma presuši.

Pri vsaki kravi, pri kateri zapazimo na seskih bradavice, moramo predvsem paziti, da se ta bolezen ne razširi. V hlevu mora biti največja snaga, posebno pa pri oboleli kravi. Steljo izpod bolne krave ne smemo razgrinjati pod zdravo, sosedno kravo. Po molži take krave, roke temeljito oprati! Roke in vime moramo natreti z mazilom, ki ubija te bolezenske kali (bor vazelin, cinkovo ali jodovo mazilo). Mazilo ne samo da ubija bolezenske kali, temveč tudi omehča kožo in prepreči nastajanje razpok na seskih, ki lahko postanejo ognjišče raznih obolenj vimena. Sami vemo, da je vsaka, tudi najmanjša rana vzrok bolečini. Zato ne smemo s tako kravo pri molži ravnati surovo in ji ne smemo bolečine še povečati z nepravilno in grobo molžo, nepotrebnim stiskanjem in gnetenjem vimena in seskov. S tem samo povečamo bolečine in rane, istočasno pa zmanjšujemo količino izmolženega mleka.

Kužna ohromelost svinj nazaduje

Ohromelost svinj, ena najbolj strahotnih svinjskih kug, je do oktobra 1949 zajela v Avstriji okoli 600 kmetij. Takrat je stopila v veljavo zakonska novela, po kateri so na vsaki kmetiji ob pojavu ohromelosti svinj pobrali in zaklali vse svinje, da bi s tem preprečili nadaljnjo širjenje. Skozi ta ukrep je ohromelost iz meseca v mesec nazadovala in so po veterinarskem poročilu v sredi avgusta 1950 v Avstriji našli le še 150 s ohromelostjo okuženih kmetij. V strokovnih krogih so mnenja, da bo z doslednim nadaljevanjem te radikalne borbe v Avstriji do jeseni 1951 uspelo ohromelost svinj popolnoma zatreti.

Tudi iz sosednih držav javljajo energične protiukrepe in skozi to nazadovanje kuge. V Češkoslovaški se je v zadnjih mesecih število okuženih kmetij zmanjšalo od 15.000 na 10.000. Kakor znano, je bila Češka izhodišče te kuge pred 10 leti. Iz južnega zapada Madžarske, Hrvaške in Poljske javljajo le še posamezne pojave. Na Bavarskem, kjer je v zadnjem času tudi bilo nekaj posameznih pojavov, je ohromelost že popolnoma izginila. — ANZ —

sila pogumna, saj ta otroški dohtar ni bil bogve kakšen strah, to je bil navaden gosposki človek, ne posebno brdak — že goršega je videla, a grd pa tudi ne.

„Kaj pa ženin? Koliko imaš —?“

„Sto goldinarjev!“

„Ka-aj! Sto goldinarjev. Pa na tak grunt, v tako imetje? Ste li neumni — ljudje?“

„Nisem li pravil!“ je zadovoljno pritr-dil Molek.

„Pa jaz sem kovač! S tem dovolj zaslužim,“ oporeka Pavle ves rdeč v lice.

„Kovač! Haha! Kovač ni za grunt. Pojdi, pojdi, fant, ta je bosa! In ne bo kruha iz te moke. Saj nimaš ničesar, to vse ni nič za tak grunt!“

Vsi so molčali. Tesno jim je bilo pri srcu, edini Molek se je na skrivnem veselil.

„Tako je, tako, gospod dohtar; jaz sem to že doma pravil!“

„In vi tudi niste zadovoljni s tem, da se ta dva vzameta?“

„Hm, hm, kako bom zadovoljen, ker nič ni — nič — pravim.“

„Kaj vraga pa hodite sem mene nadlegovat, menite li da nimam drugega opravila, nego vaše neumnosti poslušati?“

Sodnik je bil osoren bolj in bolj.

A Mana je imela še vedno nekoliko poguma.

„Gospod,“ je rekla potihoma, „pa jaz bi ga vendar vzela. Saj imava dosti oba!“

„A, ti ga imaš rada?“

Mana si je z robcem zakrila pol obraza.

„Nu, če ga imaš rada, pa ga imej — jaz ti ne branim! Toda jemala ga ne boš, dokler nima več denarja,“ se je cinično smejal sodnik. „Tu je postava, postava! Mi

moramo za mladoletnike skrbeti, da ne napravljajo imetja, in ti ga hočeš kar vreči stran! To ni nič! No — sedaj ste pa opravili!“

S tem je bilo v resnici opravljeno.

Sli so sicer vsi skupaj v krčmo in tam je Molek dajal za vino; pa pili so izpočetka prisiljeno, toda ne dolgo. Počasi se je vsem omajal jezik: Molek se je bahal dobrovoljno, da je vse to prej znal, stari Pečan je malo vinjen zmajeval z glavo, mlada dva pa sta sedela drug poleg drugega in šepetala.

„Kaj nama mari za to!“ je dejal Pavle.

„Kaj meni mari!“ je pritr-dila ona.

„Bova pa čakala!“ je menil on.

„Saj lahko čakava!“

In tako so odšli vsi zadovoljni domov.

Okoli božiča pa je hodil Molek silno potr krog svojih poslopij. Pred malo dnevi stoprav je bil odnesel novo vsoto iz zakupnine za Zlatarjevino k sodišču ter doma veselo pripovedoval, da bo Mana lahko kmalu kakega graščaka jemala, toliko že ima prihranjenega. Menil se ni za to, da je deklica povsila svoje oči in da je njegova žena molče gledala v stran. Vprašal ni po vzrokih temu vedenju, nego nadaljeval pripoved, kako je sodišče zadovoljno z njegovim skrbnim varstvom.

A nekoliko dni pozneje mu je sosed Kolar zasadil eno. Kakšna je bila v svoji izvirnosti, nam ni znano, a še istega večera je Molek silo razjarjen zavpil na ženo svojo: „Zlomek — kaj pa je z Mano?“

Ko starka ni odgovorila, nego prav na kratko zmajala rame in glavo, je udaril varuh z vso močjo koščene svoje pesti ob

mizo in kričal: „Torej, kaj — takega sem privaroval! Oh — kaj takega! Oh — zlomek! Še tebe bi nabil, dasi te nisem še nikoli! Tako paziš, tako varuješ! No, pa le čakaj — ti in tvoja —! Jutri pojdem k dohtarju — potem se pa pripravita — ti in ta deklina!“

Sedaj je bilo pa tudi starki dovolj.

„Kaj vpiješ in razsajaš nad menoj? Nisi lisam kriv vsega? Kaj si pa govoril tedaj pred sodnikom, da tudi ti nisi zadovoljen, da bi se ta dva jemala, sedaj pa imaš, sedaj se pač bosta morala vzeti.“

Molek je malodušno povsila glavo.

„Kaj — jaz sem kriv? Postava je taka, zakon je tak, otroški dohtar je dezal, da berač ne sme na dober grunt, da je treba imetek hraniti varovancem; — zakaj bi bil torej jaz kriv?“

„Zato, ker si pritr-dil! O, ti si pravi, o ti si dober jerob!“

To je bilo pa preveč.

Molek je pobral kožuh, ki je ležal na klopi poleg njega — klobuk je imel že itak na glavi — in ušel iz sobe venkaj v mrzlo zimsko noč v sneg in burjo, ki je ostro piskala krog opla.

Drugega dne je bil že navsezgodaj pri sodišču. Čakal je dolgo, da je bil prišel sodnik in lotil se ga je takoj ter razodel, kaj mu teži srce.

Otroški dohtar se je smejal.

„Tu ne moremo nič pomagati!“ je dejal nalahko. „Kar je, to je! A močiti se vendar ne sme. Tako bogato dekle ne sme berača jemati. Ali hočete, da bom jaz plačeval, če se vse zapravi? Mi moramo skrbeti, da se imetje ohrani, in to je po mo-

jem mnenju mogoče le, ako ima tudi ženin denar. Vse drugo ni nič! Jaz ne morem in ne smem dovoliti.“

„Saj jaz tudi tako pravim,“ je trdil Molek. „Pa ta sramota?“

„A, kaj to! To nas tu pri sodišču ne briga. Vi storite svojo dolžnost kot varuh, če onega tožite za očetovstvo.“

„Tega pa ne! Dosti imamo, da ni treba beračev tožiti!“ je godrnjal Molek.

„Kakor hočete! A močiti se ne sme. Naj čaka, da bo polnoletna, potem pa naj se moži, kakor hoče! A sedaj ne. Jaz ne bom plačeval!“

Danes zadovoljnost Molkova ni bila obila. Doma ni izpregovoril z nikomer, nego je hodil, kakor smo že omenili, več dni silno potrto okoli. Pozneje, pred pustom mu je nekolikokrat šinilo v glavo, da bi še enkrat stopil k sodišču; a zavrgel je tudi to. Kajti navadil se je bil polagoma misli na neizogibno sramoto, ki je visela nad njegovo hišo, na drugi strani pa je prevladovala sebičnost, da berača ne vzame na Zlatarjev grunt in na — svojo-ga. Saj je tudi to bogastvo kdaj hotel pritr-diti Mani.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franz Petek, Vellkovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsbergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschleßfach 17.